

SPECIFIKA MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ V ČR A EU

H. Chládková

Došlo: 18. června 2010

Abstract

CHLÁDKOVÁ, H.: *Specificities of the small and medium-sized enterprises in the Czech Republic and EU*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2010, LVIII, No. 6, pp. 161–170

Small and medium enterprises (SME) are the engine of the European economy. They are an essential source of jobs, create entrepreneurial spirit and innovation in the EU and are thus crucial for fostering competitiveness and employment. In the enlarged European Union of 27 countries, some 20 million SMEs provide around 75 million jobs and represent 99 % of all enterprises. However, they are often confronted with market imperfections. SMEs frequently have difficulties in obtaining capital or credit, particularly in the early start-up phase. Their limited resources may also restrict access to new technology or innovation. It is therefore necessary to monitor the development of SMEs in individual EU countries and highlighting their problems and mainly to their importance.

During the recent period of time there have been many researchers from the FBE Mendel University in Brno, who focused on the analysis of the small and medium-sized enterprise, e.g. Bohušová (2007); Chládková (2009); Nerudová a Bohušová (2008); Kubíčková a Peprný (2006); Zrůst a Pyšný (2008). This paper is the part of the Research proposal MSM 6215648904 being solved at the FBE Mendel University in Brno.

small and medium enterprises, micro businesses, employment, production value, value added

Význam malých a středních podniků (MSP) z hlediska počtu, zaměstnaných osob a výše celkového obrátu z nich činí závažný faktor pro sociální a ekonomické podmínky evropských zemí. Velká většina členů EU čelí nezaměstnanosti, a proto je zapotřebí pružně vytvářet nová pracovní místa a hledat nové příležitosti, jak nezaměstnanost snižovat.

Pro MSP má klíčový význam tzv. *Evropská charta pro malé podniky*, která byla přijata členskými státy EU v červnu 2000. Ta mimo jiné deklaruje, že MSP jsou páteří evropské ekonomiky a hlavním základem její konkurenční schopnosti zejména vůči USA. Dále v ní EU vidí klíč k řešení citlivé otázky sociálních problémů zaměstnanosti, rozvoje podnikavosti a vytváření evropské ekonomiky založené na znalostech.

Před rozšířením EU bylo v ekonomickém seskupení MSP zaměstnáno více než 74 mil. osob v téměř 90 mil. ekonomických jednotkách, což je asi 99,8 % všech podniků v EU. Celkový počet zaměstnaných osob byl necelých 113 milionů pracovníků, tzn. že MSP se na celkové zaměstnanosti podílely zhruba

dvěma třetinami. Navíc se odhaduje, že MSP zajišťují asi 55 % nárůstu nových pracovních míst, což je hodnoceno jako velice významné pro inovační rozvoj podniků, které nevyžadují silné finanční a personální zázemí.

Cílem příspěvku je upozornit na postavení a význam malých a středních podniků v české ekonomice i v ekonomice vybraných zemích EU. Práce charakterizuje malé a střední podniky z více pohledů. Jedná se například o informace o jejich počtu, podílu na zaměstnanosti, hodnotě produkce a přidané hodnotě. Součástí příspěvku je záměr analyzovat současnou situaci ve vztahu ke konkurenceschopnosti MSP ve vybraných zemích EU a porovnat je se situací v České republice. Výsledkem této analýzy by mělo být upozornění na shodné rysy, ale především na odlišnosti, jejichž poznání je pro úspěšný rozvoj MSP v ČR nezbytné.

MATERIÁL A METODIKA

V práci byly identifikovány a analyzovány základní ukazatele charakterizující situaci MSP v České republice a vybraných zemích EU. Ukazatele byly v jednotlivých zemích porovnávány ve vztahu k počtu obyvatel.

Vstupní informace nezbytné ke splnění cíle byly čerpány ze zdrojů Evropské charty a zpráv o jejím plnění, dále z informací Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, informací ČSÚ, Národní statistiky UK – BERR a Statistisches Bundesamt Deutschland.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Evropská unie je společenství značně nesourodých států. Liší se rozlohou (od nejmenší Malty s 0,3 tis. km², po největší Francii s 632,8 tis. km²), počtem obyvatel (nejméně Malta s 0,41 mil. obyvatel, nejvíce Německo s 82,38 mil. obyvateli), hustotou osídlení (Finsko má pouze 17,3 obyvatele na km², kdežto Malta 1 287,8 obyvatele na km²), sociální, ekonomickou situací apod. Počet obyvatel Evropské unie roste, ne však ve všech členských státech. Ve všech zemích se zvyšuje kvalita života lidí a roste naděje dožití. V ekonomice z dlouhodobého hlediska roste význam terciární sféry (sektoru služeb) na úkor zemědělství a především průmyslu, což je známka rozvíjející se postindustriální společnosti. Produktivita práce za celou EU 27 sice spíše stagnuje, avšak v některých nově přistoupičích zemích roste vysokým tempem (např. na Slovensku, v Litvě a Lotyšsku), což vypovídá o probíhající restrukturalizaci daných ekonomik. Tab. I dokumentuje meziroční změnu produktivity práce na zaměstnanou osobu (v %) ve vybraných zemích EU v letech 2000 až 2007. V některých ukazatelích jsou však státy původní EU 15 o hodně napřed. Zatímco například investice do vzdělávání v Dánsku přesahují 8 % HDP, v Rumunsku nedosahují ani 4 % HDP. Roční míra růstu HDP za celou EU 27 v roce 2007 dosáhla pouhých 2,9 %. Přestože některé země rostly vysokým tempem, dokonce také o více než 10 % (např. Slovensko a Lotyšsko), Maďarsko vykázalo růst pouze 1,3 % a Itálie 1,5 %, což se již dá nazvat stagnací. Životní úroveň obyvatel měřená HDP na osobu se vyrovnává v rámci celé EU velmi pomalu.

Počátkem 70. let uplynulého století konstatovala tzv. Boltonova zpráva zpracovaná pro potřeby vlády ve Velké Británii (užívaný nepřesný název pro UK–Spojené království Velké Británie a Severního Irska), že ... „sektor malých firem je ve stadiu dlouhodobého a trvalého ústupu, a to jak z hlediska velikosti tohoto sektoru, tak i z hlediska jeho podílu na hospodářských aktivitách země“. Závěry ve zprávě vycházely z očividného faktu: od 30. let dvacátého století se snížil podíl malých a středních firem na celkové zaměstnanosti z více než 60 % na zhruba 45 %. Se závěrem o klesajícím významu sektoru malých podniků pro moderní ekonomiku přišla tato zpráva právě v době, kdy se situace začala výrazně měnit. Od konce 70. let je totiž sektor malých a středních podniků pro moderní ekonomiku naopak stále důležitější. Zůstaneme-li ve Velké Británii, pak počet MSP se od roku 1980 zvýšil z cca 2,5 milionů na 3,75 milionů a jejich podíl na tvorbě nových pracovních míst se zvýšil koncem 90. let již na 85 %. Dnes již MSP ve Velké Británii zaměstnávají více než 55 % pracovníků a na výkonech soukromého sektoru se podílejí více než 50 %. Podobný byl vývoj ve všech vyspělých zemích. Např. v Kanadě se MSP podílejí na domácím produktu zhruba 60 %, na zaměstnanosti asi 80 % a na nově vznikajících pracovních pozicích přibližně 85 %.

V EU je dnes více než 20 milionů MSP (což představuje 99,8 % všech podniků EU), které zaměstnávají téměř 88 mil. zaměstnanců. Tab. II dokumentuje přehled podniků podle velikosti v jednotlivých zemích EU 27 v roce 2007. Z tabulky jednoznačně vyplývá, že největší počet podniků lze zařadit do kategorie „drobné podniky“, tzn. podniky do 10 zaměstnanců, jejichž roční obrát (příjmy nebo aktiva) nepřekročí korunový ekvivalent 2 milionů euro. V EU 27 tvoří právě tyto podniky 92,1 % z MSP a 91,9 % z celkového počtu podniků. Např. v ČR je drobných podniků 95,4 % z MSP, ve Francii 92,5 %, Litvě 87,4 %, Maďarsku 94,8 %, Německu 82,9 %, Itálii 94,7 %, Rakousku 87,7 % a v UK 87,1 % z MSP. Uvedené informace dokazují, že podrobnější třídění MSP do několika velikostních skupin má své oprávnění. Bylo tedy zjištěno, že nejpočetnější je skupina drobných podniků do 10 zaměstnanců, nejméně početná je

I: Produktivita práce na zaměstnanou osobu ve vybraných zemích EU (meziroční změna %)

I: Labour productivity per person employed in selected EU countries (yoy change, %)

Země	2000	2004	2005	2006	2007
EU 27	2,2	1,9	1,0	1,5	1,1
ČR	3,8	4,1	5,2	5,1	4,6
Estonsko	11,4	7,1	7,2	5,0	5,1
Litva	8,4	7,3	5,3	5,9	6,7
Lotyšsko	10,1	7,5	8,7	7,2	6,6
Polsko	6,8	5,7	2,6	4,2	4,1
Francie	1,2	2,4	1,3	1,2	0,8
Německo	1,3	0,8	0,8	2,3	0,7
UK	2,6	2,2	0,8	2,0	2,3

Pramen: Eurostat (2010)

skupina středních podniků nad 50 zaměstnanců. Rozdíly mezi těmito skupinami měřené průměrným počtem zaměstnaných osob jsou však menší; drobné podniky zaměstnávají zhruba tolik osob, co podniky malé a střední dohromady. To také svědčí o významu drobných podniků.

Zajímavé je rovněž srovnání počtu podniků podle velikosti, v zemích s přibližně stejným počtem obyvatel bez ohledu na dobu přijetí do EU či vyspělost státu. Pokud srovnáme země s přibližně stejným počtem obyvatel jako má Česká republika (10,3 milionů obyvatel), tedy Řecko 11,2 milionů obyvatel; Portugalsko 10,6; Belgie 10,6; Maďarsko 10,1; Švédsko 9,0 a Rakousko 8,3 milionů obyvatel, pak lze říci, že v ČR bylo v roce 2007 nejvíce MSP, a to 934 613. Následuje Portugalsko a Řecko. Nejméně MSP bylo ve stejném roce v Rakousku, jen 285 672, což je přibližně 30 % z počtu MSP v ČR. Nicméně pokud porovnáme u těchto vybraných zemí hodnotu produkce u MSP v nefinanční sféře ekonomiky, pak v roce 2007 byla nejvyšší v Belgii (268 244 mil. euro),

Švédsku (206 756 mil. euro) a Rakousku (185 404 mil. euro). Přidaná hodnota v nákladech na výrobní činitele (v mil. euro) byla v MSP ve stejném roce opět nejvyšší v těchto třech zemích (Belgie 92 811 mil. euro, Švédsko 90 351 mil. euro a Rakousko 85 877 mil. euro), viz Tab. III. Tab. II rovněž dokumentuje, že největší počet všech MSP měla v roce 2007 Itálie (3 937 495 MSP, z toho 3 728 912 drobných). Přitom ve stejném roce měla Itálie zhruba 59,1 mil. obyvatel a země s nejbližším podobným počtem obyvatelstvem byla Velká Británie (60,9 mil.), a přitom v Itálii bylo v roce 2007 2,5× více MSP než ve Velké Británii. Na druhé straně byla hodnota produkce i přidaná hodnota v nákladech na výrobní činitele ve Velké Británii vyšší.

Drobné podniky mají největší význam právě v Itálii, kde jich v roce 2007 bylo 3 728 912, dále pak ve Španělsku (2 534 129) a Francii (2 170 947). V roce 2007 bylo v EU27 celkem 18 787 670 drobných podniků, což znamená, že jejich počet v Itálii tvořil téměř 20 % všech drobných podniků v EU 27.

II: Přehled počtu podniků, podle velikosti v nefinanční sféře ekonomiky v roce 2007 v EU 27

II: Overview Number of enterprises in non-financial business economy in 2007 by country (EU 27)

Ukazatel	Drobné	Malé	Střední	MSP	Velké	Celkem
Belgie*	379 836	26 423	3 912	410 171	813	410 984
Bulharsko	231 671	22 023	4 347	258 041	729	258 770
Česko*	892 339	35 331	6 943	934 613	1 442	936 055
Dánsko	182 434	22 676	3 787	208 897	683	209 580
Estonsko	34 134	6 108	1 207	41 449	152	41 601
Finsko	188 128	12 151	2 299	202 578	589	203 167
Francie	2 170 947	151 454	23 587	2 345 988	5 090	2 351 078
Holandsko	466 439	45 220	7 857	519 516	1 385	520 901
Irsko	77 916	11 173	2 496	91 585	476	92 061
Itálie	3 728 912	188 715	19 868	3 937 495	3 014	3 940 509
Kypr	43 216	3 214	567	46 997	157	47 154
Litva	107 323	12 488	2 597	122 408	348	122 756
Lotyšsko	66 489	10 311	1 933	78 733	254	78 987
Lucembursko	21 259	2 588	525	24 372	103	24 475
Maďarsko*	532 618	24 883	4 169	561 670	853	562 523
Malta	33 350	1 235	264	34 849	142	34 991
Německo	1 394 144	247 673	40 232	1 682 049	8 254	1 690 303
Polsko	1 457 176	44 575	14 562	1 516 313	2 887	1 519 200
Portugalsko*	818 053	40 386	5 684	864 123	799	864 922
Rakousko*	250 638	30 375	4 659	285 672	967	286 639
Rumunsko	380 162	38 800	9 280	428 242	1 936	430 178
Řecko*	820 828	21 837	2 600	845 265	483	845 748
Slovensko	32 146	9 271	2 252	43 669	525	44 194
Slovinsko	86 708	5 439	1 172	93 319	279	93 598
Španělsko	2 534 129	188 129	21 541	2 743 799	3 258	2 747 057
Švédsko*	506 178	25 427	4 513	536 118	967	537 085
UK	1 350 497	173 957	26 927	1 551 381	6 182	1 557 563
EU 27	18 787 670	1 401 862	219 780	20 409 312	42 767	20 452 079

* Země s přibližně stejným počtem obyvatel jako má ČR jsou v tabulce zvýrazněny tučně.

Pramen: Eurostat (2010)

III: Zaměstnané osoby, hodnota produkce a přidaná hodnota v nákladech na výrobní činitele u podniků podle velikosti v nefinanční sféře ekonomiky v roce 2007 ve vybraných zemích EU

III: Employed persons, Production value, Value added at factor cost in non-financial business economy, by selected EU countries, 2007

Ukazatel	Počet obyvatel (mil.)	Drobné podniky	Malé podniky	Střední podniky	MSP	Velké podniky	Celkem
Přehled počtu zaměstnaných osob podle zemí v nefinanční sféře ekonomiky							
Řecko	11,2	1 444 652	404 344	250 858	2 099 854	475 230	2 575 084
Portugalsko	10,6	1 418 511	759 886	537 927	2 716 324	595 893	3 312 217
Belgie	10,6	741 724	524 993	385 581	1 652 298	825 932	2 478 230
Česko	10,3	1 197 804	690 155	699 384	2 587 343	1 159 713	3 747 056
Maďarsko	10,1	862 832	478 101	411 329	1 752 262	744 396	2 496 658
Švédsko	9,0	670 266	550 845	482 526	1 703 637	992 671	2 696 308
Rakousko	8,3	624 224	575 686	466 980	1 666 890	800 890	2 467 780
Přehled hodnoty produkce ve vybraných zemích v nefinanční sféře ekonomiky (mil. euro)							
Řecko	11,2	53 686	27 792	24 197	105 675	59 312	164 987
Portugalsko	10,6	42 050	41 031	43 315	126 397	73 783	200 179
Belgie	10,6	79 014	92 014	97 217	268 244	243 566	511 810
Česko	10,3	39 104	36 812	52 442	128 358	122 872	251 230
Maďarsko	10,1	17 634	19 859	24 733	62 227	86 846	149 072
Švédsko	9,0	70 201	64 078	72 477	206 756	202 232	408 988
Rakousko	8,3	49 745	58 731	76 929	185 404	154 789	340 193
Přidaná hodnota v nákladech na výrobní činitele (mil. euro)							
Řecko	11,2	29 118	14 675	11 698	55 491	24 504	79 995
Portugalsko	10,6	17 937	16 154	15 465	49 556	24 409	73 965
Belgie	10,6	30 639	32 757	29 415	92 811	67 434	160 246
Česko	10,3	15 815	13 390	16 035	45 240	33 798	79 038
Maďarsko	10,1	7 818	8 055	9 007	24 880	23 942	48 822
Švédsko	9,0	32 862	28 326	29 163	90 351	72 259	162 610
Rakousko	8,3	26 419	28 516	30 942	85 877	58 154	144 031

Pramen: Eurostat (2010)

Také ve Spolkové republice Německo (SRN) lze považovat MSP (v němčině „kleine und mittlere Unternehmen“ – KMU) za hlavní pilíře ekonomiky a důležitý faktor zaměstnanosti. V roce 2007 tvořily MSP většinu všech podniků, a to 99,3 % z 1,67 milionů podniků. Malé a střední podniky zde hrají důležitou roli v oblasti zaměstnanosti. Téměř 60 % z přibližně 20,7 milionů zaměstnanců v hospodářských odvětvích pracovalo v malých a středních podnicích. Přičemž přibližně 18 % zaměstnanců pracovalo v drobných podnicích, 22 % v malých a 20 % ve středně velkých podnicích. Podíl MSP na zaměstnanosti v Německu ve vybraných odvětvích národního hospodářství dokumentuje Obr. 1.

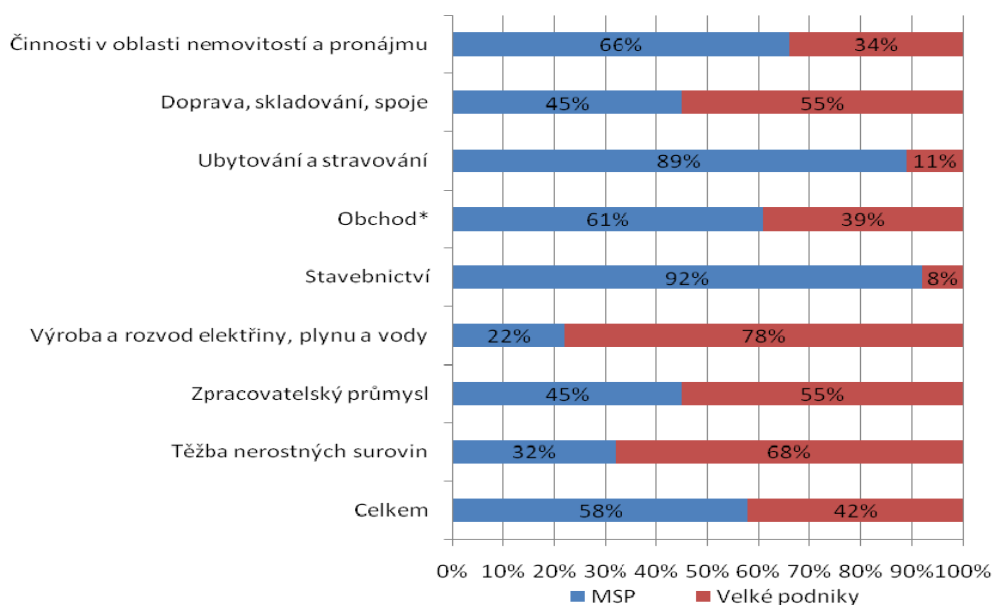
Celkově mají velké podniky v Německu dominantní postavení v oblasti obrátu, investic a podílu na přidané hodnotě, neboť v roce 2007 činil podíl MSP na obrátu 35 %, na přidané hodnotě 46 % a na investicích zhruba 40 %. V některých odvětvích německého národního hospodářství je ale tento podíl u MSP rozhodující. Např. ve stavebnictví je podíl na obrátu 83 %, na přidané hodnotě a investicích po 88 %. V oblasti ubytování a stravování je podíl MSP na obrátu 83 %, na přidané hodnotě 84 % a investicích

79 %. Dalším významným odvětvím s podílem na obrátu, přidané hodnotě a investicích u MSP vyšším než 50 %, jsou činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmů. Strukturální rozdíly mezi drobnými, malými a středně velkými podniky na jedné straně a velkými podniky na straně druhé dokumentuje Obr. 2.

Malé a středně velké podniky (MSP) tvořily v roce 2008 celkem 99,9 % všech podniků ve Velké Británii (UK), zaměstnávaly 59,4 % všech zaměstnanců soukromého sektoru a vytvářely 59,4 % z jeho obrátu. Celkem zde MSP zaměstnávaly 13,7 milionu lidí, přičemž jejich počet se oproti roku 2007 zvýšil o 287 tisíc (tj. o 2,1 %). Také obrát se v malých a středních podnicích zvýšil o 4,2 % a odhaduje se na 1,500 miliard liber.

Jak dokumentuje Tab. IV, v UK v roce 2008 zaměstnávalo zaměstnance 99,5 % malých a středních podniků a pouze 0,5 % velkých podniků. Přitom celkem MSP zaměstnávaly 51,2 % všech osob a dosahovaly 45,9 % celkového obrátu.

Malé a střední podniky hrají ve světové i evropské ekonomice stále výraznější roli a také Česká republika patří mezi země, kde si segment malých a středních podniků vytvořil rozhodující podíl na trhu,

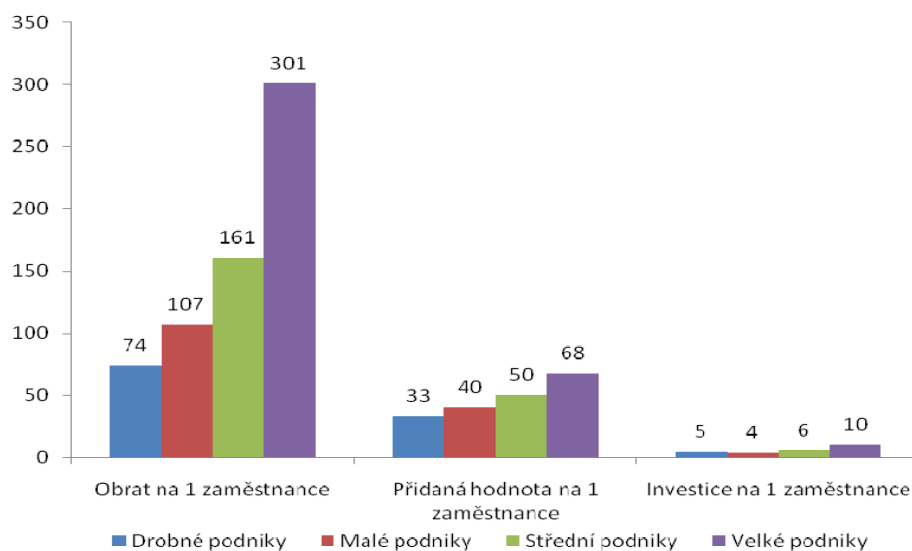

1: Podíl podniku podle velikosti na celkové zaměstnanosti v Německu

1: Share of enterprises in total employment in Germany

* Obchod vč. oprav motor. vozidel, výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost

Pramen: Statistisches Bundesamt Deutschland (2008)

2: Porovnání německých podniků podle velikosti vzhledem k obratu, přidané hodnotě a investicím na 1 zaměstnance (v tis. euro)

2: Comparison of German enterprises by size in relation to turnover, value added and investment per 1 employee (in thousand euro)

Pramen: Statistisches Bundesamt Deutschland (2008)

i když byla v České republice kontinuita vývoje MSP násilně přerušena. Tab. V dokumentuje změny v počtu subjektů, počtu zaměstnaných osob, průměrné hrubé měsíční mzdy na zaměstnance a přidané hodnoty na jednoho zaměstnance v letech 2006 a 2007. U všech sledovaných ukazatelů je vidět pozitivní vývoj.

V roce 2008 byla v MSP průměrná měsíční mzda pouze 19 882 Kč. Průměrné mzdy v sektoru MSP byly v roce 2008 o 9,14% nižší, než je celostátní průměr podnikatelské sféry, který je podle propočtu MPO z údajů ČSÚ vykazován ve výši 21 881 Kč. Cel-

kové mzdové náklady MSP vzrostly v roce 2008 oproti roku 2007 o 10,27%.

Obr. 3 ukazuje vývoj počtu zaměstnanců v ČR v MSP v letech 1998 až 2008. Nejnižší počet zaměstnávaly MSP v roce 2004, a to 1 904 tis. osob. Od tohoto roku pak počet zaměstnanců v MSP postupně rostl, přičemž nárůst v roce 2008 ve srovnání s rokem 2004 činil zhruba 8%.

Obr. 4 dokumentuje podíl na zaměstnanosti ve vybraných odvětvích u MSP a u velkých podniků v ČR v roce 2008. MSP měly největší podíl na zaměstnanosti v zemědělství, stavebnictví a ve službách a nejmenší v bankovním sektoru a dopravě.

IV: Vývoj výpočtu podnikatelských subjektů, zaměstnanců a obrátu podniků v UK v letech 2007 a 2008 v soukromém sektoru
 IV: Development of enterprises, employees and turnover in the private sector by employees in the UK between 2007 and 2008

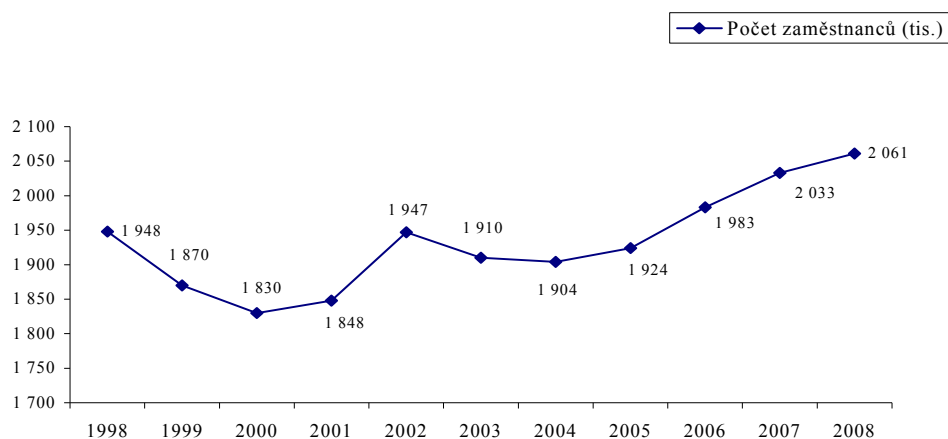
Ukazatel	Počet podniků		Počet zaměstnanců (tis.)		Obrát (miliony GBP)	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Celkový počet podniků	4 679 080	4 783 285	22 734	23 128	2 794 684	2 994 978
Bez zaměstnanců	3 460 360	3 545 720	3 774	3 888	222 382	231 698
Zaměstnanci celkem	1 218 720	1 237 565	18 961	19 239	2 572 303	2 763 280
Z toho: 1–9	1 019 295	1 032 770	3 764	3 857	413 211	420 283
10–49	166 815	172 060	3 265	3 332	409 991	442 396
50–249	26 690	26 710	2 653	2 665	394 707	406 449
250 a více	5 915	6 025	9 279	9 386	1 354 395	1 494 152

Pramen: UK Statistics (2010)

V: MSP v odvětvích nefinančních podniků v letech 2006–2007 v ČR
 V: SMEs in non-financial business economy during 2006–2007 in the CR

Ukazatel	MSP celkem		1–9		10–49		50–249	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Průměrný počet subjektů	953 806	984 052	910 914	940 654	35 618	35 913	7 274	7 485
Průměrný počet zaměstnaných osob (tis.)	2 583	2 638	1 142	1 164	702	709	739	764
Průměrná hrubá měsíční mzda na 1 zaměstnance (Kč)	16 957	18 212	12 799	13 577	17 065	18 249	19 453	21 010
Přidaná hodnota na 1 zaměstnance (tis. Kč)	596	646	835	942	485	518	543	560

Pramen: ČSÚ (2010)

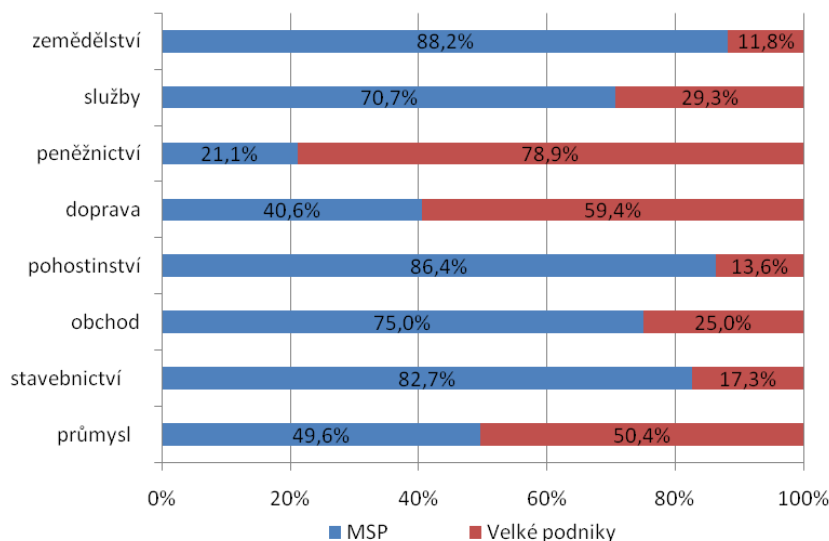
3: Vývoj počtu zaměstnanců MSP v ČR v letech 1998–2008

3: Number of employees in SMEs in the CR in 1998–2008

Pramen: ČSÚ (2010)

SOUHRN

Malé a střední podniky jsou motorem Evropského hospodářství. Jsou základním zdrojem pracovních míst a jsou rozhodující pro posílení konkurenceschopnosti. V rozšířené Evropské unii 27 zemí je jich více než 20 milionů a poskytují zhruba 75 milionů pracovních míst a představují 99 % všech podniků. Nicméně jsou právě MSP často konfrontovány s nedokonalostí trhu. Mají potíže při získávání kapitálu nebo úvěru, a to zejména v období zahájení jejich činnosti. Jejich omezené zdroje mohou rovněž omezit přístup k novým technologiím nebo k zavádění inovací, proto je nezbytné sledovat vývoj MSP v jednotlivých zemích EU, upozorňovat na jejich problémy a především na jejich význam.

4: Podíl zaměstnanců v MSP na celkovém počtu v ČR v roce 2008

4: Share of SMEs employees in the total number of CR in 2008

Pramen: ČSÚ (2010)

VI: Podíl MSP na vybraných makroekonomických ukazatelích (v %)

VI: Share of SMEs in selected macroeconomic indicators (%)

Ukazatel	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet podniků	99,78	99,80	99,71	99,81	99,85	99,81	99,84	99,85	99,84	99,84	99,83
Počet zaměst.	57,91	58,84	59,42	59,73	61,34	61,63	61,48	61,63	61,76	61,62	61,52
Výkony	53,03	53,63	51,53	51,44	52,46	52,79	52,29	52,42	52,94	51,90	51,53
Účetní přidaná hodnota	52,25	53,17	51,93	51,33	52,98	54,46	53,02	53,68	55,12	54,01	54,57
Mzdové náklady /bez OON/	53,93	54,57	54,42	55,72	55,82	55,90	55,61	55,88	56,03	56,06	55,90
Investice	41,53	41,06	40,48	37,81	44,52	49,88	51,43	52,57	55,33	55,78	56,00
Vývoz	36,25	36,54	36,15	35,74	34,16	34,00	34,30	40,70	45,20	45,41	46,04
Dovoz	48,84	50,74	49,43	47,12	50,33	49,80	52,50	54,70	56,30	54,45	56,01
HDP	¹⁾	31,54	31,17	31,63	34,59	34,86	34,69	34,44	36,86	35,76	35,17

¹⁾ údaje nejsou k dispozici

Pramen: Údaje za rok 2008 u makroekonomických ukazatelů jsou propočty MPO z odhadu údajů ČSÚ (2010).

Termín podnikatel (OSVČ) je odvozen z francouzštiny, kde v původním středověkém smyslu znamenal prostředník nebo zprostředkovatel. Sektor malých a středních podniků má nejvyšší počet podnikatelských subjektů. Přesto, že každý rok zahájí svoji činnost celá řada podnikatelských subjektů, je také nezvratný fakt, že řada projektů skončí neúspěchem. Většina zemí si uvědomuje, že malé a střední podniky jsou důležitou součástí jejich ekonomické infrastruktury a má zájem na rozvoji tohoto podnikatelského sektoru, a tedy ve větší či menší míře podporuje jejich rozvoj. Výhodou malých a středních podniků je především jejich relativní pružnost (včetně vzniku a zániku společnosti), rychlost odezvy na změny podmínek, relativně vysoká absorpční schopnost pracovní síly v důsledku flexibility a schopnosti vyplnit mezeru ve struktuře obchodních vztahů (role subdodavatele). K nevýhodám patří především obtížný, respektive nákladný přístup ke kapitálu, informacím a znalostem a menší schopnost eliminovat důsledky výkyvů vnějších vlivů hlavně v počátečním stadiu vývoje. To jsou hlavní důvody, proč vlády všech zemí volí různé formy veřejné podpory malých a středních podniků, včetně finančních. Pokud jsou pravidla těchto podpor nastavena správně, pak se nejedná o podnikání na úkor velkých firem, ale jde právě o zmírnění nevýhod, které jsou typické pro malé a střední podnikání.

Od konce devadesátých let je podíl MSP na celkovém počtu podniků a počtu zaměstnaných osob v České republice do značné míry stabilní. (Na celkovém počtu podniků v sektorech mimo-finančních podniků a domácností se pohybuje kolem 99 %, s rozdíly podle odvětví.)

Také v Německu lze považovat MSP (v němčině „kleine und mittlere Unternehmen“ – KMU) za hlavní pilíře ekonomiky a důležitý faktor zaměstnanosti. V roce 2007 tvořily MSP většinu všech podniků, a to bylo 99,3% z 1,67 milionu podniků. Dále téměř 60% z přibližně 20,7 milionu zaměstnanců v hospodářských odvětvích pracovalo v malých a středních podnicích. Přičemž přibližně 18% zaměstnanců pracovalo v drobných podnicích, 22% v malých a 20% ve středně velkých podnicích.

Malé a středně velké podniky (MSP) tvořily v roce 2008 celkem 99,9% všech podniků v UK zaměstnávaly 59,4% všech zaměstnanců soukromého sektoru a vytvářely 59,4% z jeho obrátu. Celkem MSP zaměstnávaly 13,7 milionu lidí, přičemž jejich počet se oproti roku 2007 zvýšil o 287 tisíc (tj. o 2,1%). Také obrát se v malých a středních podnicích zvýšil o 4,2% a odhaduje se na 1 500 miliard liber.

V České republice se malé a střední podniky podílejí 61,52% na zaměstnanosti a 54,57% na přidané hodnotě. Celkový počet zaměstnanců MSP se v roce 2008 oproti roku 2007 zvýšil o 28 tis. (o 1,38%) z celkového počtu 2,061 milionu zaměstnanců. K absolutní poklesu počtu zaměstnanců došlo v roce 2008 v zemědělství. K absolutnímu nárůstu zaměstnanosti došlo především v oblasti obchodu a služeb. V roce 2008 vytvořily MSP výkony 4 034 880 mil. Kč, což je ve srovnání s rokem 2007 nárůst o 83 005 mil. Kč, tj. 2,1%. Meziroční nárůst v roce 2008 vykazují výkony především v oblasti obchodu, ve stavebnictví a službách.

Přesto, že se v ČR počet MSP i jejich podíl na celkové zaměstnanosti podstatným způsobem neliší od vyspělých zemí EU a přesto, že rostou jejich výkony i přidaná hodnota na zaměstnance, dosahuje hodnota vytvořené produkce i přidaná hodnota v nákladech na výrobní činitele zhruba poloviční úroveň dosažené ve vyspělejších státech EU, srovnatelných podle počtu obyvatel s ČR. Tuzemské MSP by tedy měly především usilovat o zvyšování produktivity práce a měly by využívat možnosti čerpání financí ze strukturálních fondů. Protože přímé podpory nejsou jediným nástrojem podpory podnikání, zůstává na státu, aby se pokusil vytvářet příznivější podmínky, které by ovlivnily kvalitu podnikatelského prostředí.

Výzkumem a analýzou sektoru malých a středních podniků se zabývá na PEF Mendelovy univerzity v Brně více autorů. Mezi ně patří např. Bohušová (2007); Chládková (2009); Nerudová a Bohušová (2008); Kubíčková a Peprný (2006); Zrůst a Pyšný (2008).

malé a střední podniky, drobné podniky, zaměstnanost, hodnota produkce, přidaná hodnota

Tento příspěvek je součástí Výzkumného záměru MSM 6215648904, řešeného na PEF Mendelovy univerzity v Brně.

SUMMARY

Small and medium enterprises (SME) are the engine of the European economy. They are an essential source of jobs, create entrepreneurial spirit and innovation in the EU and are thus crucial for fostering competitiveness and employment. In the enlarged European Union of 27 countries, some 20 million SMEs provide around 75 million jobs and represent 99% of all enterprises. However, they are often confronted with market imperfections. SMEs frequently have difficulties in obtaining capital or credit, particularly in the early start-up phase. Their limited resources may also restrict access to new technology or innovation. It is therefore necessary to monitor the development of SMEs in individual EU countries and highlighting their problems and mainly to their importance.

The term entrepreneur (entrepreneur) is derived from French and in its original medieval meaning meant a mediator or facilitator. In the SME sector has the highest number of business entities. Every year, launching a number of business entities. It is also an irreversible fact that many projects will end in failure. Most countries are aware that SMEs are an important part of their economic infrastructure, and is interested to develop this business sector, and greater or lesser extent in that it promotes development. The advantage of SMEs is mainly relative flexibility, speed of response (including the establishment and termination of companies) to changes in conditions, relatively high absorption capacity of the workforce due to the flexibility and ability to fill a gap in the structure of business relationships between large firms (the role of subcontractors). Disadvantages are, however, made it more difficult respectively costly access to capital, information and knowledge, less ability to eliminate the consequences of fluctuations of external influences in the early stages of development (start) and, less and less restraint on the release of surplus labour. That is why governments choose different forms of public support to SMEs, including financial. If the rules of this promotion is set correctly, it is not in favour of business at the expense of others, but it just about mitigating those disadvantages. Since the late nineties is a high proportion of SMEs in the total number of businesses and the number of employed largely stable in the Czech Republic (the total number of enterprises in the sectors non-financial enterprises and households is around 99% with variations by sector).

Also in Germany may be considered SMEs („Kleine und Mittlere Unternehmen – KMU), as the main pillar of the economy and an important factor in employment. In 2007, SMEs accounted for a major

rity of all businesses and it was 99.3 % of 1.67 million enterprises. SMEs play an important role in employment. Almost 60 % of the approximately 20.7 million workers employed in economic sectors in small and medium enterprises. While approximately 18 % of workers employed in small enterprises, 22 % small and 20 % in medium-sized enterprises.

Small and medium-sized enterprises (SMEs), formed in 2008, a total of 99.9 % of all businesses in the UK employing 59.4 % of all private sector employees, constituting 59.4 % of its turnover. Total SMEs employ 13.7 million people with their numbers compared to 2007 increased by 287,000 (ie 2.1 %). Also, turnover in small and medium-sized enterprises increased by 4.2 % and is estimated at 1.500 billion pounds.

In the Czech Republic, SMEs contribute 61.52 % of employment and 54.57 % in value added. Total number of employees in 2008 compared to 2007 increased by 28 thousand. (About 1.38 %) of total 2061 thousand. employees. The absolute decline in the number of employees occurred in 2008 in agriculture. The absolute increase in employment occurred in particular in trade and services. In 2008, SMEs created performances of 4,034,880 million CZK, which is compared with 2007 increased by 83 005 million CZK, ie 2.1 %. Annual increase in 2008 recorded performances mainly in trade, as well as construction and services. Yet it is the CR number of SMEs and their share in total employment are not substantially different from developed countries and the EU even though their performance and increase value added per employee, making the value created by production and value added at factor cost at roughly half the level achieved in more advanced EU countries, which are comparable in terms of population with CR. Domestic SMEs should therefore primarily aim at increasing labour productivity and should benefit from the potential draw support from the Structural Funds. Because direct support are not the only tool for promoting business, remains on the State to try to create favourable conditions to affect the quality of business environment.

During the recent period of time there have been many researchers from the FBE Mendel University in Brno, who focused on the analysis of the small and medium-sized enterprise, e.g. Bohušová (2007); Chládková (2009); Nerudová a Bohušová (2008); Kubičková a Peprný (2006); Zrůst a Pyšný (2008).

This paper is the part of the Research proposal MSM 6215648904 being solved at the FBE Mendel University in Brno.

LITERATURA

- BOHUŠOVÁ, H., 2007: The Possible ways to IFRS (International Financial Reporting Standards) for SME (small and medium sized entities) Development. *Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendelianae Brunensis*. sv. 55, č. 6, s. 9–17. ISSN 1211-8516.
- HODGETS, M. R., KURATKO, F. D., 1992: *Effective small business management*. Harcourt Brace Jovanovich, p. 634. ISBN 0-15-520904-3
- CHLÁDKOVÁ, H., 2009: Komparace vybraných podmínek malého a středního podnikání v ČR a EU. *Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendelianae*. sv. LVII, č. 3, s. 55–64. ISSN 1211-8516.
- CHURCHILL, N. C., LEWIS, V. L., 1983: The Five Stages of Small Business Growth. *Harvard business Review*. p. 30–50
- KORÁB, V., 2008: Malé a střední rodinné podniky: faktory ovlivňující jejich rozvoj. In: *Konkurenční schopnost podniků*. 1. Brno: MU, ESF. s. 321–330 (775 s.). ISBN: 978-80-210-4521-7.
- KUBÍČKOVÁ, L., PEPRNÝ, A., 2006: Teoretické aspekty specifík procesu internacionalizace malých a středních firem v ČR. *Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendelianae Brunensis*. sv. 55, č. 4, s. 1–15. ISSN 1211-8516.
- NERUDOVÁ, D., BOHUŠOVÁ, H., 2008: The empirical study of the SMEs position in the process of IFRS for SME application in the Czech Republic. *Ekonomika a vadyba*. č. 1, s. 157–162. ISSN 1822-6515.
- SRPOVÁ, J., 2004: Analýza současného postavení MSP v ČR. In: *Pokrok ve výzkumu malých a středních podniků*. Praha: VŠE, s. 23–34. ISBN 80-24-0739-0.
- TIMOTHY S. HATTEN, 2006: *Small Business Management: Entrepreneurship And Beyond*, Houghton Mifflin Company, p. 149.
- ZRŮST, J., PYŠNÝ, T., 2008: Malé a střední podniky v České republice. In: *Firma a konkurenční prostředí 2008 – 2. část*. Brno: MSD, s. r. o., s. 166–171. ISBN 978-80-7392-021-0.
- URL <<http://www.czso.cz/>> [cit. 2010]
- URL <<http://ec.europa.eu/>> [cit. 2010]
- URL <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>> [cit. 2010]
- URL <<http://www.destatis.de/>> [cit. 2010]
- URL <<http://www.mpo.cz/>> [cit. 2010]
- URL <<http://stats.berr.gov.uk/>> [cit. 2010]

Adresa

Ing. Helena Chládková, Ph.D., Ústav managementu, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika, e-mail: chlad@mendelu.cz

